

Výbor OSN pre odstránenie diskriminácie žien: CEDAW/C/GC/35:

Všeobecné odporúčanie č. 35 o rodovo podmienenom násilí páchanom na ženách, ktoré aktualizuje všeobecné odporúčanie č. 19

Preklad (2018): Paula Jójárt

Edičná spolupráca a korektúry prekladu: Adriana Mesochoritsová

Preklad realizovala: Možnosť voľby o.z., Medená 5, 811 02 Bratislava
www.moznostvolby.sk
<https://www.facebook.com/MoznostVolby>
<https://www.facebook.com/istanbulsky.dohovor>

Realizované s finančnou podporou Ministerstva spravodlivosti SR v rámci dotačného programu na presadzovanie, podporu a ochranu ľudských práv a slobôd a na predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie. Za obsah tohto dokumentu je výlučne zodpovedná Možnosť voľby.

Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien

Distr.: Všeobecná
26 Júla 2017

Originál: Angličtina

Neoficiálny preklad:
Možnosť Voľby

Výbor pre odstránenie diskriminácie žien

Všeobecné odporúčanie č. 35 o rodovo podmienenom násilí páchanom na ženách, ktoré aktualizuje všeobecné odporúčanie č. 19

I. Úvod

PodĎakovania

Výbor oceňuje hodnotné príspevky viac ako 100 ženských a mimovládnych organizácií, zmluvných štátov dohovoru, predstaviteľiek a predstaviteľov akademickej obce, zástupkýň a zástupcov rôznych inštitúcií Organizácie spojených národov a ďalších zainteresovaných strán, ktoré sa podelili o svoje názory a pripomienky v procese prípravy tohto všeobecného odporúčania. Výbor zároveň vyjadruje poďakovanie za prácu *Osobitnej spravodajkyne pre násilie páchané na ženách, jeho príčiny a dôsledky* pri výkone jej mandátu a za jej prínos pre toto všeobecné odporúčanie.

1. Výbor vo svojom Všeobecnom odporúčaní č. 19 (1992) o násilí páchanom na ženách prijatom na 11. zasadnutí¹ jasne pomenoval, že diskriminácia žien, tak ako je definovaná v článku 1, zahŕňa aj rodovo podmienené násilie, teda “násilie, ktoré je namierené proti žene, pretože je žena, alebo ktoré postihuje ženy neprimerane,” a že ako také predstavuje porušenie ľudských práv žien.

2. Prax zmluvných štátov v uplynulých 25 rokoch ukázala, že prijali tento výklad výboru. *Opinio juris*^A a prax zmluvných štátov ukazujú, že zákaz rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách sa stal zásadou

¹ Hoci sa výbor násilliu páchanému na ženách venoval už vo Všeobecnom odporúčaní č. 12 (1989) až Všeobecné odporúčanie č. 19 prinieslo detailné a obsiahle zhrnutie problematiky násillia páchaného na ženách a položilo základy pre ďalšiu prácu výboru v tejto oblasti.

medzinárodného zvykového práva. Všeobecné odporúčanie č. 19 k tomu zásadným spôsobom prispelo.²

3. Uznávajúc tento vývoj a prácu *Osobitnej spravodajkyne pre násilie páchané na ženách, jeho príčiny a dôsledky*, orgánov monitorujúcich ľudskoprávne dohovory³ ako aj držiteľov mandátov pre osobitné postupy pri Rade OSN pre ľudské práva⁴, sa výbor rozhodol pripomenúť si 25. výročie prijatia Všeobecného odporúčania č. 19 tým, že ponúkne zmluvným štátom ďalšie odporúčania s cieľom urýchliť odstránenie rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách.

4. Výbor uznáva, že občianska spoločnosť, osobitne ženské mimovládne organizácie venovali prioritnú pozornosť eliminácii násillia páchaného na ženách; a že ich aktivity mali nesmierny spoločenský a politický dosah, čím

² Po prijatí Všeobecného odporúčania č. 19 väčšina zmluvných štátov zlepšila svoju legislatívu a prijala opatrenia na riešenie rôznych foriem rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách. Viď napr. správa Generálneho tajomníka OSN hodnotiaca implementáciu Pekinskej akčnej platformy a výsledky 23. mimoriadnej schôdze Valného zhromaždenia (E/CN.6/2015/3), odseky 120-139. Navyiac, príklady dobrej praxe boli zaznamenané aj v krajinách, ktoré nie sú zmluvnými stranami dohovoru ako sú Irán islamská republika, Palauská republika, Somálsko, Sudán, Tonga a Spojené štáty americké. Zahŕňajú napr. prijatie národnej legislatívy o násillí páchanom na ženách (Spojené štáty americké v r. 1994, Somálsko v r. 2011 a Sudán v r. 2015), pozvanie adresované *osobitnej spravodajkyne pre násilie páchané na ženách, jeho príčiny a dôsledky* (návšteva USA v 1998 a 2011, Somálska v 2011 a Sudánu v 2015). Medzi ďalšie príklady možno zaradiť aj rôzne odporúčania prijaté ohľadom posilnenia ochrany žien pred násillím v kontexte mechanizmu univerzálneho periodického hodnotenia v Rade OSN pre ľudské práva; a schválenie kľúčových rezolúcií Rady OSN pre ľudské práva o odstránení násillia páchaného na ženách, vrátane rezolúcie 32/19 z 1. júla 2016. Postupy štátov pri riešení rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách odzrkadľujú aj významné politické dokumenty a regionálne dohody prijaté na multilaterálnych fórach, ako sú napr. Viedenská deklarácia a Akčný plán prijaté v roku 1993; Deklarácia o odstránení násillia páchaného na ženách (1993); Pekinská akčná platforma (1995) a jej 5ročné hodnotenia; a regionálne dohovory a akčné plány ako napr. Medziamerický dohovor o prevencii, stíhaní a odstránení násillia páchaného na ženách (1994); Protokol Africkej Charty ľudských práv a práv národov o právach afrických žien (2003); Dohovor RE o predchádzaní násilliu na ženách a domácejmu násilliu a boji proti nemu (2011). Ďalšie relevantné medzinárodné nástroje zahŕňajú Deklaráciu o odstránení násillia páchaného na ženách a odstránení násillia na deťoch prijatú Združením národov juhovýchodnej Ázie; Arabskú stratégiu pre boj s násillím páchaným na ženách 2011-2030 a dohodnuté závery [agreed conclusions] 57. zasadnutia Komisie OSN pre postavenie žien o odstránení a prevencii všetkých foriem násillia páchaného na ženách a dievčatách (E/2013/27, kap. I, sekcia A). Osobitné ustanovenia o rodovo podmienenom násillí páchanom na ženách obsahuje aj Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu, rezolúcia Bezpečnostnej rady OSN 1325 (2000) a následne rezolúcie o ženách, miery a bezpečnosti, rovnako ako aj mnohé rezolúcie Rady OSN pre ľudské práva, vrátane rezolúcie 32/19 z 1. júla 2016. Podobný vývoj priniesli aj súdne rozhodnutia medzinárodných súdov, ktoré predstavujú druhotné pramene medzinárodného zvykového práva (pozri napr. A/71/10, kap. V, sekcia. C, záver 13). Príklady zahŕňajú napr. rozhodnutie z 9. júna 2009 Európskeho súdu pre ľudské práva: *Opuz v. Turkey* (sťažnosť č. 33401/02), v ktorom sa súd odvoláva na "vývoj pravidiel a zásad medzinárodného práva" (odsek 164) naprieč rôznymi medzinárodnými a komparatívnymi dokumentmi o násillí páchanom na ženách; rozhodnutie Medziamerického súdu pre ľudské práva: *González et al. ("Bavlníkové pole") v. Mexiko* zo 16. novembra 2009.

³ Pozri napr. Výbor OSN pre ľudské práva - Všeobecné odporúčanie č. 28 (2000) o rovnosti medzi mužmi a ženami; Výbor OSN proti mučeniu - Všeobecné odporúčanie č 2 (2007) o implementácii článku 2 Dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu; Výbor OSN pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva - Všeobecné odporúčanie č 22 (2016) o práve na sexuálne a reprodukčné zdravie; a Výbor pre práva osôb so zdravotným postihnutím - Všeobecné odporúčanie č. 3 (2016) o ženách a dievčatách so zdravotným postihnutím.

⁴ Ide najmä o Pracovnú skupinu k otázkam diskriminácie žien v zákonoch a praktickom živote a *osobitného spravodajca OSN pre mučenie a iné kruté, neľudské či ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie*.

prispeli k uznaniu rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách ako porušenia ľudských práv a prijatiu zákonov a politik na jeho riešenie.

5. Výbor odsudzuje rodovo podmienené násillie páchané na ženách vo všetkých jeho podobách a kdekoľvek k nemu dochádza, a to ako v rámci záverečných zistení k periodickým správam zmluvných štátov dohovoru⁵ a následných postupov, tak aj v rámci všeobecných odporúčaní a vyhlásení, ako aj stanovísk a odporúčaní, ktoré výbor vydal v reakcii na oznámenia⁶ a vyšetrovania⁷ na základe Opčného protokolu k dohovoru. Výbor prostredníctvom týchto mechanizmov jasne vymedzil štandardy pre odstránenie tohto druhu násillia a s tým súvisiace povinnosti zmluvných štátov.

6. Napriek tomuto pokroku, rodovo podmienené násillie páchané na ženách, či už ho pácha štát, medzivládne organizácie alebo neštátne subjekty, vrátane súkromných osôb či ozbrojených skupín⁸, pretrváva vo všetkých krajinách a v mnohých prípadoch ostáva nepotrešané. Vyskytuje sa opakovane v rozmanitých a navzájom prepojených formách, v rôznych kontextoch, v súkromnom a verejnom priestore, ako aj v prostredí formovanom modernými technológiami⁹ a v súčasnom globalizovanom svete prekračuje aj hranice štátov.

7. Legislatíva zameraná na riešenie rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách v mnohých krajinách chýba alebo je nedostatočná, prípadne sa len minimálne implementuje do praxe. Intervencie štátu navyše oslabuje redukovanie zákonov a politik cielených na odstraňovanie rodovo podmienenej diskriminácie a násillia, ku ktorému často dochádza v mene

⁵ Od prijatia Všeobecného odporúčania č. 19 vydal výbor viac ako 600 záverečných zistení a väčšina z nich obsahuje explicitné odkazy na rodovo podmienené násillie páchané na ženách.

⁶ Predovšetkým oznámenie č. 2/2003, *A.T. v. Maďarsko*, stanovisko prijaté 26. januára 2005; č. 4/2004, *A.S. v. Maďarsko*, stanovisko prijaté 14. augusta 2006; č. 6/2005, *Yildirim (po smrti) v. Rakúsko*, stanovisko prijaté 6. augusta 2007; č. 5/2005, *Goekce (po smrti) v. Rakúsko*, stanovisko prijaté 6. augusta 2007; č. 18/2008, *Vertido v. Filipíny*, stanovisko prijaté 16. júla 2010; č. 20/2008, *V.K. v. Bulharsko*, stanovisko prijaté 25. júla 2011; č. 23/2009, *Abramova v. Bielorusko*, stanovisko prijaté 25. júla 2011; č. 19/2008, *Kell v. Kanada*, stanovisko prijaté 28. februára 2012; č. 32/2011, *Jallow v. Bulharsko*, stanovisko prijaté 23. júla 2012; č. 31/2011, *S.V.P. v. Bulharsko*, stanovisko prijaté 12. októbra 2012; č. 34/2011, *R.P.B. v. Filipíny*, stanovisko prijaté 21. februára 2014; č. 47/2012, *González Carreño v. Španielsko*, stanovisko prijaté 16. júla 2014; č. 24/2009, *X. a Y. v. Gruzínsko*, stanovisko prijaté 13. júla 2015; č. 45/2012, *Belousova v. Kazachská republika*, stanovisko prijaté 13. júla 2015; č. 46/2012, *M.W. v. Dánsko*, stanovisko prijaté 22. februára 2016; a č. 58/2013, *L.R. v. Moldavská republika*, stanovisko prijaté 28. februára 2017.

⁷ Viď správa o Mexiku vypracovaná výborom na základe článku 8 Opčného protokolu a odpoveď mexickej vlády. Dostupné na adrese http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW%2fC%2f2005%2fOP.8%2fMEXICO&Lang=en; správa o vyšetrovaní ohľadom Kanady (CEDAW/C/OP.8/CAN/1); a súhrn z vyšetrovania vo vzťahu k Filipínam (CEDAW/C/OP.8/PHL/1).

⁸ To zahŕňa všetky druhy ozbrojených skupín ako napr. povstalecké skupiny, gangy alebo polovojenské skupiny.

⁹ Viď rezolúcia Valného zhromaždenia OSN č. 68/181 s názvom “Presadzovanie Deklarácie OSN o práve a povinnosti jednotlivcov, skupín a orgánov spoločnosti podporovať a chrániť všeobecne uznávané ľudské práva a základné slobody: ochrana obhajkyň a obhajcov ľudských práv žien,” správa Pracovnej skupiny pre širokopásmové siete a rodové otázky Komisie pre udržateľný rozvoj širokopásmových sietí, ktorej spolu predsedali Rozvojový program OSN a Organizácia OSN pre rodovú rovnosť a posilnenie postavenia žien (UN Women), s názvom “Kybernetické násillie páchané na ženách a dievčatách: varovanie na celosvetovej úrovni,” október 2015, a schválené závery z 57. zasadnutia Komisie OSN pre postavenie žien (E/2013/27, kap. I, časť A).

tradií, kultúrnych a náboženských zvyklostí alebo fundamentalistických ideológií. Rovnako ich oslabuje významné krátenie verejných výdavkov v dôsledku tzv. “úsporných opatrení” prijatých v časoch ekonomických a finančných kríz.

II. Rozsah

8. Predkladané všeobecné odporúčanie dopĺňa a aktualizuje usmernenie pre zmluvné štáty obsiahnuté vo Všeobecnom odporúčaní č. 19 a v spojení s ním je potrebné ho aj interpretovať.

9. Všeobecné odporúčanie č. 19 ako aj ďalšie medzinárodné dokumenty a mechanizmy pri pojme “násilia páchané na ženách” kladú dôraz na to, že ide o rodovo podmienené násilie. V súlade s tým predkladané odporúčanie používa spresňujúci termín “rodovo podmienené násilie páchané na ženách,” ktorý explicitne zdôrazňuje rodovo podmienené príčiny a dôsledky tohto násilia. Tento termín navyše posilňuje chápanie násilia ako spoločenského a nie individuálneho problému, pričom zdôrazňuje potrebu komplexných riešení a nielen zameranie sa na jednotlivé prípady, individuálnych páchatel'ov, obeť/ženy, ktoré zažili alebo zažívajú násilie.

10. Výbor považuje rodovo podmienené násilie páchané na ženách za jeden zo základných spoločenských, politických a ekonomických nástrojov, prostredníctvom ktorých sa udržiava podriadená pozícia žien voči mužom a ich stereotypné role. Výbor v rámci výkonu svojho mandátu opakovane objasnil, že toto násilie predstavuje kľúčovú prekážku pri dosahovaní skutočnej rovnosti medzi ženami a mužmi, ktorá zároveň bráni ženám v plnej miere užívať svoje ľudské práva a základe slobody ukotvené v dohovore.

11. Všeobecné odporúčanie č. 28 (2010) o základných povinnostiach zmluvných štátov podľa článku 2 dohovoru, uvádza, že povinnosťou zmluvných štátov je rešpektovať, chrániť a napĺňať právo žien nebyť diskriminované a právo naplno užívať de jure a de facto rovnosť.¹⁰ Rozsah povinností zmluvných štátov vo vzťahu k rodovo podmienenému násiliu páchanému na ženách, ku ktorému dochádza v konkrétnych kontextoch, určuje jednak Všeobecné odporúčanie č. 28, ako aj ďalšie všeobecné odporúčania: napr. Všeobecné odporúčanie č. 26 (2008) o ženách migrujúcich za prácou; Všeobecné odporúčanie č. 27 (2010) o starších ženách a ochrane ich ľudských práv; Všeobecné odporúčanie č. 30 (2013) o úlohe žien v prevencii konfliktov a v konfliktných a post-konfliktných situáciách; spoločné Všeobecné odporúčanie č. 31 Výboru pre odstránenie diskriminácie žien/Všeobecný komentár č. 19 Výboru OSN pre práva dieťaťa (2014) o škodlivých tradičných praktikách; Všeobecné odporúčanie č. 32 (2014) o rodovo relevantných dimenziách postavenia utečenkýň, azyliantiek a žien bez štátnej príslušnosti a so štátnou príslušnosťou; Všeobecné odporúčanie č. 33 (2015) o prístupe žien k spravodlivosti a Všeobecné odporúčanie č. 34 (2016) o právach vidieckych

¹⁰ Všeobecné odporúčanie č. 28, odsek 9. Túto typológiu používajú aj ďalšie ľudsko-právne orgány vrátane Výboru OSN pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva vo Všeobecnom odporúčaní č. 12 (1999) o právach na primeranú výživu.

žien. Ďalšie podrobnosti o relevantných aspektoch týchto všeobecných odporúčaní je možné nájsť priamo v spomínaných odporúčaníach.

12. Výbor potvrdil vo Všeobecnom odporúčaní č. 28 a Všeobecnom odporúčaní č. 33, že diskriminácia žien je úzko prepojená s ďalšími faktormi vplývajúcimi na ich životy. Vo svojich rozhodnutiach a stanoviskách výbor zdôraznil, že tieto faktory zahŕňajú etnicitu, rasu, ich príslušnosť k menšinám alebo rôznym skupinám pôvodného obyvateľstva, farbu pleti, socioekonomický status či príslušnosť ku kaste, jazyk, náboženskú príslušnosť či vierovyznanie, politické presvedčenie, štátnu príslušnosť, rodinný stav, materstvo, rodičovský stav, vek, mestský alebo vidiecky pôvod, zdravotný stav, zdravotné znevýhodnenie, vlastníctvo majetku, lesbickú či bisexuálnu orientáciu, transrodovosť alebo intersexualitu, negramotnosť, postavenie utečenkynje alebo žiadateľky o azyl, status vnútorne presídlennej osoby alebo osoby bez štátnej príslušnosti, ovdovenie, postavenie migrantky, a skutočnosti ako napr. že ženy sú živiteľkami rodiny, žijú s HIV /AIDS, zbavili ich osobnej slobody, stali sa súčasťou prostitúcie alebo obchodovania so ženami, súčasťou ozbrojených konfliktov, žijú vo vzdialených regiónoch alebo ich stigmatizujú za to, že bojujú za svoje práva, čo zahŕňa aj obhajkyne ľudských práv.¹¹ S ohľadom na to, že ženy zažívajú rôznorodé a navzájom sa prelínajúce formy diskriminácie^B ktoré predstavujú priťažujúci negatívny dopad, výbor uznáva, že rodovo podmienené násilie môže postihovať ženy v rôznej miere a rôznymi spôsobmi, čo znamená, že jeho riešenie si vyžaduje primerané legislatívne aj politické reakcie.¹²

13. Výbor pripomína, že v zmysle článku 23 dohovoru akékoľvek ustanovenia v legislatíve zmluvných štátov alebo v rámci ostatných medzinárodných zmlúv, ktoré podporujú dosahovanie rovnosti medzi ženami a mužmi nad rámec samotného dohovoru, stoja nad povinnosťami vymedzenými dohovorom, a v tomto ohľade stoja aj nad odporúčaniami obsiahnutými v tomto všeobecnom odporúčaní. Výbor poznamenáva, že na konanie zmluvných štátov v oblasti riešenia rodovo podmieneného násilie páchaného na ženách majú vplyv aj výhrady, ktoré si zmluvné štáty uplatnili pri pristúpení k dohovoru. Výbor v tejto súvislosti pripomína, že ako orgán OSN monitorujúci ľudskoprávny dohovor má právo prehodnotiť oprávnenosť výhrad uplatňovaných zmluvnými štátmi¹³ a zdôrazňuje svoje stanovisko, že výhrady, najmä tie k článku 2 alebo článku 16,¹⁴ ktoré sú

¹¹ Všeobecné odporúčanie č. 33, odstavce 8 a 9. Medzi ďalšie všeobecné odporúčania dotýkajúce sa prelínajúcich sa foriem diskriminácie patrí aj Všeobecné odporúčanie č. 15 (1990) o zamedzení diskriminácii žien v rámci národných stratégií na prevenciu a kontrolu AIDS, Všeobecné odporúčanie č. 18 (1991) o ženách so zdravotným znevýhodnením, Všeobecné odporúčanie č. 21 (1994) o ženách a zdraví, Všeobecné odporúčanie č. 26 (2008) o ženách migrujúcich za prácou, Všeobecné odporúčanie č. 17 (2010) o starších ženách a ochrane ich ľudských práv, Všeobecné odporúčanie č.30, spojené Všeobecné odporúčanie č. 31/ Všeobecný komentár č. 18, Všeobecné odporúčanie č. 32 a Všeobecné odporúčanie č. 34. Výbor riešil otázky prelínajúcich sa foriem diskriminácie aj v stanoviskách k prípadom *Jallow v. Bulharsko, S.V.P. v. Bulharsko, Kell v. Kanada, A.S. v. Maďarsko, R.P.B. v. Filipíny a M.W. v. Dánsko* a v rámci vyšetrovaní, napr. tých, ktoré sa týkali Mexika v roku 2005 a Kanady v roku 2015 (viď poznámka č. 7).

¹² Všeobecné odporúčanie č. 28, odsek 19 a správa o vyšetrovaní vo vzťahu ku Kanade (CEDAW/C/OP.8/CAN/1), odsek 197.

¹³ Komisia pre medzinárodné právo, Usmernenie pre postupy ohľadom výhrad k dohovorom (A/65/10/Add.1, kap. IV, sekcia F, odsek 3.2).

¹⁴ Stanovisko výboru k výhradám (A/53/38/Rev.1, časť II, kap. I, sekcia A, odsek. 12); pozri tiež Všeobecné odporúčanie č. 29 (2013) o ekonomických dopadoch manželstva, rodinných vzťahov a ich zániku, odseky 54-55. Výbor v rámci svojich záverečných zistení k periodickým správam

klúčové pre úsilie odstrániť rodovo podmienené násilie páchané na ženách, sú nezlučiteľné s cieľmi a účelom dohovoru, a preto sú podľa článku 28(2) neprípustné.¹⁵

14. Rodovo podmienené násilie postihuje ženy počas ich celého životného cyklu¹⁶ a s ohľadom na to, ženy v tomto dokumente zahŕňajú aj dievčatá. Takéto násilie má viacero podôb, vrátane konania alebo opomenutie konania, ktoré by mohlo spôsobiť alebo ktorého úmyslom je spôsobiť smrť¹⁷ alebo fyzické, sexuálne, psychické alebo ekonomické ublíženie alebo utrpenie žien, vyhrážanie sa takýmto konaním, obťažovanie, nátlak alebo svojvoľné zbavenie osobnej slobody.¹⁸ Rodovo podmienené násilie páchané na ženách ovplyvňujú a neraz i zhoršujú kultúrne, ekonomické, ideologické, technologické, politické, náboženské, sociálne a environmentálne faktory, čo sa prejavuje okrem iného napr. pri vysídľovaní či migrácii, v rámci narastajúcej globalizácie ekonomických aktivít zahŕňajúc celosvetové dodávateľské reťazce, ťažobný priemysel či presúvanie výroby do krajín s nižšími výrobnými nákladmi, ďalej pri militarizácii, okupácii cudzími mocnosťami, ozbrojených konfliktoch alebo v rámci násilného extrémizmu a terorizmu. Na rodovo podmienené násilie páchané na ženách vplyvajú aj politické, ekonomické a sociálne krízy, občianske nepokoje, humanitárne krízy, prírodné katastrofy a ničenie alebo znečisťovanie prírodných zdrojov. Medzi formy rodovo podmieneného násilia páchaného na ženách ovplyvnené kultúrnymi, ideologickými a politickými faktormi patria aj škodlivé tradičné praktiky¹⁹ a zločiny namierené proti obhajkyniam ľudských práv žien, političkám,²⁰ aktivistkám alebo novinárkam.

15. Právo žien na život bez rodovo podmieneného násilia je neoddeliteľnou súčasťou ľudských práv a je úzko prepojené s ostatnými ľudskými právami akými sú právo na život, zdravie, osobnú slobodu a bezpečnosť, rovnosť a rovné zaobchádzanie v rámci rodiny, právo na ochranu pred mučením a krutým, neľudským a ponižujúcim zaobchádzaním, právo na slobodu prejavu, voľný pohyb, participáciu a na slobodu zhromažďovania a združovania.

16. Za istých okolností sa môže rodovo podmienené násilie páchané na ženách rovnať aj mučeniu alebo krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu, napr. v prípadoch znásilnenia, domáceho násilia alebo

zmluvných štátov preukázal, že výhrady k článku 2, 7, 9 a 16 ako aj všeobecné výhrady sú nezlučiteľné s cieľmi a účelom dohovoru.

¹⁵ Všeobecné odporúčanie č. 28, odseky 41-42.

¹⁶ Pozri Všeobecné odporúčanie č. 27 a spojené Všeobecné odporúčanie č. 31/Všeobecný komentár č. 18.

¹⁷ Úmrtia, ku ktorým došlo v dôsledku rodovo podmieneného násilia, zahŕňajú vraždy, vraždy v mene "cti" a vynútené samovraždy. Vid' správa o vyšetrovaní v prípade Mexika; správa o vyšetrovaní v prípade Kanady (CEDAW/C/OP.8/CAN/1); Záverečné zistenia výboru k nasledovným periodickým správam zmluvných štátov: Čile (CEDAW/C/CHL/CO/5-6 a Corr.1); Fínsko (CEDAW/C/FIN/CO/7); Guatemala (CEDAW/C/GUA/CO/7); Honduras (CEDAW/C/HND/CO/7-8); Irak (CEDAW/C/IRQ/CO/4-6); Mexiko (CEDAW/C/MEX/CO/7-8); Namíbia (CEDAW/C/NAM/CO/4-5); Pakistan (CEDAW/C/PAK/CO/4); Juhoafrická republika (CEDAW/C/ZAF/CO/4); Turecko (CEDAW/C/TUR/CO/7); a Tanzánijská zjednotená republika (CEDAW/C/TZA/CO/7-8), medzi inými.

¹⁸ Všeobecné odporúčanie č. 19, odsek 6 a Všeobecné odporúčanie č. 28, odsek 19.

¹⁹ Spojené Všeobecné odporúčanie č. 31/Všeobecný komentár č. 18.

²⁰ Pozri súhrn Medziparlamentnej únie s názvom "Sexizmus, obťažovanie a násilie páchané na poslankyniach" (Október 2016).

škodlivých tradičných praktík.²¹ V niektorých prípadoch môžu isté formy rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách naplňovať skutkovú podstatu medzinárodných zločinov.²²

17. Výbor vyjadruje súhlas so stanoviskami ostatných orgánov OSN monitorujúcich ľudskoprávne dohovory a držiteľov mandátov pre osobitné postupy, podľa ktorých je nevyhnutné uplatniť rodovo citlivý prístup pri posudzovaní či činy rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách naplňajú skutkovú podstatu mučenia alebo krutého, neľudského či ponižujúceho zaobchádzania.²³ Rodovo citlivý prístup umožní pochopiť mieru bolesti a utrpenia, ktoré ženy zažívajú,²⁴ a pomôže rozhodnúť, či boli naplnené kritéria účelu a zámeru pre klasifikovanie násillia ako druhu mučenia, a to tým, že ho spôsobilo konanie alebo opomenutie konania, ktoré sú rodovo špecifické alebo boli spáchané voči osobe na základe pohlavia.²⁵

18. Porušovanie práv žien na sexuálne a reprodukčné zdravie ako napr. násilné sterilizácie, nútené interrupcie, nútené tehotenstvá, kriminalizácia interrupcií, odopieranie alebo oddaľovanie prístupu k bezpečnej interrupcii a/alebo post-interrupčnej starostlivosti, vynútené pokračovanie v tehotenstve, zneužívanie alebo zle zaobchádzanie so ženami, ktoré hľadajú informácie, produkty a služby v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia, predstavujú rodovo podmienené násillie, ktoré možno za určitých okolností považovať aj za mučenie alebo kruté, neľudské a ponižujúce zaobchádzanie.²⁶

19. Podľa výboru sú príčiny rodovo podmieneného násillia na ženách ukotvené v rodovo špecifických faktoroch, akými sú napr. presvedčenia

²¹ Správa osobitného spravodajcu pre mučenie a iné kruté, neľudské či ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie (A/HRC/31/57); správa osobitného spravodajcu (A/HRC/7/3), odsek 36; záverečné zistenia Výboru OSN proti mučeniu k nasledovným periodickým správam zmluvných štátov Dohovoru proti mučeniu: Burundi (CAT/C/BDI/CO/1); Guyana (CAT/C/GUY/CO/1); Mexiko (CAT/C/MEX/CO/4); Peru (CAT/C/PER/CO/5-6); Senegal (CAT/C/SEN/CO/3); Tadžikistan (CAT/C/TJK/CO/2); a Togo (CAT/C/TGO/CO/1); Výbor OSN pre ľudské práva, Všeobecné odporúčanie č. 28 (2000) o rovnosti medzi mužmi a ženami; záverečné zistenia Výboru OSN pre ľudské práva k nasledovným periodickým správam zmluvných štátov Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach: Slovensko (CCPR/CO/78/SVK); Japonsko (CCPR/C/79/Add.102); a Peru (CCPR/CO/70/PER), medzi inými.

²² Zahŕňa to zločiny proti ľudskosti a vojnové zločiny akými sú napr. znásilnenie, sexuálne otroctvo, nútená prostitúcia, nútené tehotenstvo, násilné sterilizácie a ďalšie formy sexuálneho násillia porovnateľnej závažnosti podľa 7 (1) (g), 8 (2) (b) (xxii) a 8 (2) (e) (vi) Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu.

²³ Správa osobitného spravodajcu pre mučenie a iné kruté, neľudské či ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie (A/HRC/31/57), odsek 11.

²⁴ Napr. pochopiť, že "obete znásilnenia prežívajú hlboké utrpenie aj vtedy, keď absentuje dôkaz o fyzických zraneniach alebo chorobe ... Ženy, ktoré prežili znásilnenie, zažívajú celý komplex psychologických a sociálnych dôsledkov." Medzi-americký súd pre ľudské práva, *Fernández Ortega et al. v. Mexiko*, rozhodnutie z 30. augusta 2010, odsek 124. Viď taktiež správy osobitného spravodajcu pre mučenie a iné kruté, neľudské či ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie (A/HRC/31/57), odsek 8, a (A/HRC/7/3), odsek 36.

²⁵ Výbor proti mučeniu, oznámenie č. 262/2005, *V.L. v. Switzerland*, stanovisko prijaté 20. novembra 2006; správy osobitného spravodajcu pre mučenie a iné kruté, neľudské či ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie (A/HRC/31/57), odsek 8, a (A/HRC/7/3).

²⁶ Správa osobitného spravodajcu pre mučenie a iné kruté, neľudské či ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie (A/HRC/31/57); Výbor pre odstránenie všetkých foriem diskriminácie žien, oznámenie č. 22/2009, *L.C. v. Peru*, stanovisko prijaté 17. októbra 2011, odsek 8.18; a Výbor OSN pre ľudské práva, oznámenie č. 2324/2013, *Mellet v. Írsko*, stanovisko prijaté 31. marca 2016, odsek 7.4, a č. 2425/2014, *Whelan v. Írsko*, stanovisko prijaté 17. marca 2017.

o privilegovanom postavení mužov na úkor žien, spoločenské normy týkajúce sa mužskosti, potreba presadzovať mužskú kontrolu a moc, vynucovať rodové role a trestať či eliminovať to, čo je považované za neakceptovateľné ženské správanie, prípadne od neho odrádzať. Tieto faktory zároveň prispievajú k explicitnej aj implicitnej spoločenskej akceptácii rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách, ktoré je stále považované za súkromnú záležitosť, čo zároveň podporuje jeho rozsiahlu beztrestnosť.

20. K rodovo podmienenému násilliu páchanému na ženách dochádza vo všetkých oblastiach a sférach ľudských interakcií, či už je to súkromný alebo verejný priestor, nevynímajúc ani kontext rodiny, dochádza k nemu v rámci komunit, vo verejných zariadeniach, v pracovnom prostredí, v rámci voľnočasových aktivít, je súčasťou politik, športu, zdravotníckych služieb a vzdelávacích kontextov, a zahŕňa aj redefiníciu verejného a súkromného priestoru v prostredí, ktoré je formované modernými technológiami, keďže k novodobým formám násillia dochádza aj v online svete a v ostatných digitálnych prostrediach. Vo všetkých týchto kontextoch môže dochádzať k rodovo podmienenému násilliu páchanému na ženách, ktoré je výsledkom konania alebo opomenutie konania štátnych alebo neštátnych subjektov, ktoré pôsobia v rámci územia jedného štátu alebo mimo neho, vrátane vojenských akcií štátov mimo ich územia, a ktoré môžu jednať individuálne alebo ako súčasť medzinárodných, medzivládnych organizácii alebo koalícií,²⁷ alebo ako súčasť operácií súkromných korporácií na území cudzích štátov.²⁸

III. Povinnosti zmluvných štátov vo vzťahu k rodovo podmienenému násilliu páchanému na ženách

21. Rodovo podmienené násillie páchané na ženách predstavuje diskrimináciu žien podľa článku 1 a preto sa naň vzťahujú všetky povinnosti zmluvných štátov dohovoru. Podľa článku 2 je základnou povinnosťou zmluvného štátu všetkými primeranými prostriedkami a bezodkladne presadzovať politiky zamerané na odstraňovanie diskriminácie žien, vrátane rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách. Je to povinnosť, ktorá neznesie odklad; neexistujú dôvody, ktoré by oddaľovanie tejto povinnosti ospravedlnili, nevynímajúc ani ekonomické, kultúrne alebo náboženské dôvody. V zmysle Všeobecného odporúčania č. 19 táto povinnosť vo vzťahu k rodovo podmienenému násilliu páchanému na ženách zahŕňa oba aspekty zodpovednosti štátu, t.j. nesie zodpovednosť za násillie, ktoré je dôsledkom konania alebo opomenutia konania samotného štátu a jeho orgánov na jednej strane a neštátnych subjektov na strane druhej.

A. Zodpovednosť za konanie alebo opomenutie konania štátnych subjektov

22. V zmysle dohovoru a všeobecného medzinárodného práva je zmluvný štát zodpovedný za konanie alebo opomenutie konania svojich orgánov a

²⁷ Napr. ako súčasť medzinárodných mierových síl. Vid' všeobecné odporúčanie č. 30, odsek 9.

²⁸ Záverečné zistenia Výboru k periodickým správam Švajčiarska (CEDAW/C/CHE/CO/4-5) a Nemecka (CEDAW/C/DEU/CO/7-8).

subjektov, ktoré predstavuje rodovo podmienené násilie páchané na ženách,²⁹ čo zahŕňa konanie alebo opomenutie konania predstaviteľov a predstaviteľiek štátu v exekatívnej, legislatívnej a súdnej zložke moci. Podľa článku 2 (d) dohovoru štát, štátne orgány a predstaviteľky a predstavitelia štátu sú povinní zdržať sa akéhokoľvek konania alebo postupu, ktorý by predstavoval priamu alebo nepriamu diskrimináciu žien, a zaistiť, že verejné inštitúcie a orgány budú konať v súlade s touto povinnosťou. Okrem povinnosti zabezpečiť, aby zákony, politiky, programy a postupy v zmysle článku 2, odseku (c) a (g) nediskriminovali ženy, štát musí zaistiť aj efektívnu a dostupnú sieť právnych služieb a vytvoriť právne rámce, ktoré umožnia riešiť všetky formy rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách predstaviteľmi štátu, či už na jeho území alebo mimo neho.

23. Štáty nesú zodpovednosť za predchádzanie takémuto konaniu alebo opomenutiu konania zo strany svojich orgánov a predstaviteľov a predstaviteľiek, a to napr. aj prostredníctvom vzdelávania a prijatia, implementácie a monitorovania právnych ustanovení, správnych predpisov a kódexov správania. Ďalej nesú zodpovednosť aj za vyšetrowanie, stíhanie a uplatňovanie primeraných právnych a disciplinárnych postihov, rovnako ako aj za poskytovanie odškodného, a to vo všetkých prípadoch rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách, vrátane násillia, ktoré predstavuje medzinárodné zločiny, ako aj v prípadoch zlyhania, nedbanlivosti alebo opomenutia konania zo strany štátnych orgánov.³⁰ Pri tom všetkom je potrebné brať ohľad aj na rôznorodé skúsenosti žien a riziká spojené s prelínajúcimi sa formami diskriminácie.

B. Zodpovednosť za konanie a opomenutie konania neštátnych subjektov

24. Podľa všeobecného medzinárodného práva ako aj podľa medzinárodných dohôrov zodpovedá štát na medzinárodnej úrovni aj za konanie alebo opomenutie konania súkromných subjektov v určitých situáciách, a to v nasledovných prípadoch:

1. Konanie alebo opomenutie konania neštátnych subjektov, ktoré možno pripísať štátu

(a) Konanie alebo opomenutie konania zo strany súkromných subjektov splnomocnených zákonmi štátu na výkon čiastkových povinností štátnych orgánov, vrátane súkromných subjektov, ktoré poskytujú verejné služby ako napr. zabezpečenie zdravotnej starostlivosti, vzdelávania, alebo prevádzkovanie väzníc či iných podobných zariadení, možno považovať za konanie, ktoré sa pripisuje samotnému štátu,³¹ rovnako ako je to aj v prípade konania alebo opomenutie konania zo strany súkromných subjektov, ktoré

²⁹ Pozri Výbor pre medzinárodné právo, články o zodpovednosti štátov za medzinárodné protiprávne konanie, článok 4, Konanie štátnych orgánov. Vid' taktiež Protokol k Ženevským dohovorom, 12. augusta 1949 vzťahujúci sa k ochrane obetí medzinárodných ozbrojených konfliktov, čl.91.

³⁰ Vid' poznámka č. 6 a všeobecné odporúčanie č. 33.

³¹ Pozri Komisiu pre medzinárodné právo, články o zodpovednosti štátov za medzinárodné protiprávne konanie, čl. 5, Konanie osôb alebo inštitúcií podieľajúcich sa na výkone vládnej moci.

pôsobia na základe poverenia alebo pod priamym riadením či kontrolou štátu,³² čo platí aj pre pôsobenie subjektov mimo hraníc územia daného štátu.

2. Povinnosti náležitej starostlivosti v prípadoch konania alebo opomenutia konania neštátnych subjektov

(b) Článok 2 (e) dohovoru explicitne vymedzuje povinnosť štátu prijať všetky primerané opatrenia na odstránenie diskriminácie žien zo strany akejkoľvek osoby, organizácie či podnikateľského subjektu.³³ Táto povinnosť, ktorá sa často označuje ako povinnosť náležitej starostlivosti, podčiarkuje dohovor ako celok³⁴ a v tomto ohľade štáty musia byť brané na zodpovednosť, ak nezabezpečia primerané opatrenia na prevenciu ako aj vyšetovanie, stíhanie, trestanie a poskytovanie odškodného za konanie alebo opomenutie konania neštátnych subjektov, ktoré by viedli k rodovo podmienenému násiliu páchanému na ženách,³⁵ vrátane konania korporácii operujúcimi za hranicami daného štátu. Osobitne sa od zmluvných štátov vyžaduje prijať kroky, ktoré by predchádzali porušovaniu ľudských práv za ich hranicami zo strany korporácií, ktoré majú dané štáty vo svojej sfére vplyvu,³⁶ či už je to prostredníctvom regulačných mechanizmov alebo pomocou rôznych stimulov, vrátane ekonomických stimulov.³⁷ Zmluvné štáty musia v duchu náležitej starostlivosti prijať a implementovať rôznorodé spektrum opatrení na riešenie rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách zo strany neštátnych subjektov, vrátane zákonov, inštitúcií a systémov na boj proti tomuto násilliu, a zároveň majú povinnosť zabezpečiť, aby fungovali efektívne aj v praxi a mali podporu všetkých štátnych subjektov a inštitúcií, ktoré náležite presadzujú príslušné zákony a predpisy.³⁸ Zlyhanie štátu pri prijatí všetkých primeraných opatrení na predchádzanie činom rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách v prípadoch, keď štátne orgány vedia alebo by mali vedieť o riziku takéhoto násillia, prípadne zlyhanie pri vyšetovaní, stíhaní či potrestaní páchatel'ov a pri poskytovaní odškodného obetiam/ženám, ktoré zažili alebo zažívajú násillie, dáva tichý súhlas s činmi rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách, resp. ho povzbudzuje.³⁹ Takéto zlyhania alebo opomenutie konania predstavujú porušenie ľudských práv.

25. Na dôvažok, ako medzinárodné humanitárne právo tak aj ľudskoprávne rámce uznávajú priame povinnosti neštátnych subjektov v prípade osobitných okolností, vrátane situácie, keď sú súčasťou ozbrojených konfliktov. Tieto povinnosti zahŕňajú zákaz mučenia, ktorý je súčasťou medzinárodného zvykového práva a stalo sa imperatívnou normou (*jus cogens*).⁴⁰

³² Tamtiež, článok 8, Konanie riadené alebo kontrolované štátom.

³³ Všeobecné odporúčanie č. 28, odsek 36.

³⁴ Tamtiež, odsek 13.

³⁵ Všeobecné odporúčanie č. 19, odsek 9.

³⁶ Viď Výbor OSN pre práva dieťaťa a Všeobecné odporúčanie č. 16 (2013) o povinnostiach zmluvných štátov ohľadom dopadov obchodného priemyslu na práva detí, ods. 43-44, a Maastrichtské princípy extrateritoriálnych povinností zmluvných štátov v oblasti hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv

³⁷ Viď napr. Výbor OSN pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva, všeobecné odporúčanie č. 14 (2000) o práve na najvyššiu dosiahnuteľnú úroveň zdravia, odsek 39.

³⁸ *Goekce (po smrti) v. Rakúsko*, odsek 12.1.2, a *V.K. v. Bulharsko*, odsek 9.4.

³⁹ Všeobecné odporúčanie č. 19, odsek 9.

⁴⁰ Všeobecné odporúčanie č. 30.

26. Všeobecné povinnosti opísané vyššie zahŕňajú všetky oblasti konania štátu, vrátane konania zákonodarnej, výkonnej aj súdnej zložky štátnej moci, konania na federálnej, národnej a regionálnej, lokálnej či inak decentralizovanej úrovni, ako aj konania neštátnych subjektov, na ktoré štát delegoval výkon verejných služieb. Tieto povinnosti si vyžadujú formuláciu právnych noriem, vrátane tých na ústavnej úrovni, a tvorbu verejných politík, programov, inštitucionálnych rámcov a monitorovacích mechanizmov zameraných na odstránenie všetkých foriem rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách, či už je páchané štátnymi alebo neštátnymi subjektmi. Rovnako si to vyžaduje v súlade s článkami 2 (f) a 5 (a) dohovoru prijatie a implementáciu opatrení na odstránenie predsudkov, stereotypov a praktík, ktoré sú príčinami rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách. Bez toho, aby boli dotknuté osobitné odporúčania uvedené v nasledujúcej časti, tieto povinnosti vo všeobecnosti zahŕňajú nasledovné:

Úroveň legislatívy

(a) Na zosúladenie svojej legislatívy s dohovorom sú štáty podľa článku 2 (b), (c), (e), (f) a (g) a článku 5 (a) povinné prijať legislatívu, ktorá zakazuje všetky formy rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách a dievčatách. Ženy ktoré sú obeťami, resp. zažili alebo zažívajú takéto násillie by mali byť v legislatíve považované za nositeľky práv. Legislatíva by mala obsahovať vekovo a rodovo citlivé ustanovenia a efektívnu právnu ochranu, vrátane sankcií pre páchatel'ov a odškodnenia pre obeť/ženy, ktoré zažili alebo zažívajú násillie. V zmysle dohovoru je nutné, aby s jeho štandardmi boli zosúladené aj akékoľvek existujúce pravidlá v rámci systémov náboženskej, zvykovej či komunitnej spravodlivosti, či systému spravodlivosti, ktorú praktikujú pôvodné skupiny obyvateľstva, a aby boli zrušené všetky zákony, ktoré predstavujú diskrimináciu žien, vrátane tých, ktoré spôsobujú, podporujú alebo ospravedlňujú rodovo podmienené násillie alebo posilňujú beztretnosť takýchto činov. Tieto normy môžu byť súčasťou písaného alebo zvykového práva, práva náboženských skupín alebo skupín pôvodného obyvateľstva, občianskeho, rodinného, trestného či správneho práva, alebo dôkazného či procesného práva, a zahŕňajú napríklad ustanovenia postavené na diskriminačných a stereotypných postojoch a praktikách, ktoré umožňujú páchať rodovo podmienené násillie na ženách alebo zmierňovať príslušné rozsudky.

Úroveň výkonnej moci

(b) Podľa článku 2 (c), (d) a (f) a článku 5 (a) sa od štátov vyžaduje, aby v koordinácii s ostatnými zložkami štátnej moci schválili a poskytli primerané rozpočtové zdroje pre rôznorodé inštitucionálne opatrenia. Takéto opatrenia môžu zahŕňať tvorbu špecifických verejných politík, vytvorenie a implementáciu monitorovacích mechanizmov, či ustanovenie a/alebo financovanie kompetentných vnútroštátnych súdov. Štáty by mali zabezpečiť dostupné, cenovo prístupné a adekvátne služby na ochranu žien od rodovo podmieneného násillia, na predchádzanie jeho opakovaniu, a poskytnúť alebo zabezpečiť financie pre odškodnenie všetkých obeť/žien, ktoré zažili alebo zažívajú násillie.⁴¹ Zmluvné štáty taktiež musia eliminovať

⁴¹ Vid' poznámka č. 5 a Všeobecné odporúčanie č. 33.

všetky inštitucionálne praktiky a individuálne konanie a správanie verejných činiteľov, ktoré predstavujú rodovo podmienené násilie páchané na ženách, alebo ktoré takéto násilie tolerujú, čím podporujú absenciu odpovede zo strany zodpovedných osôb, resp. ich nedbanlivé postupy. To zahŕňa aj adekvátne vyšetrovanie a udelenie sankcií v prípade, že verejné orgány konajú neefektívne, zanedbávajú alebo sa spolupodieľajú na zanedbávaní povinností v oblasti evidovania, prevencie a vyšetrovania takéhoto násilia alebo pri poskytovaní služieb obetiam/ ženám, ktoré zažili alebo zažívajú násilie. Výkonná zložka moci musí prijať aj primerané opatrenia na zmenu alebo odstránenie zvykov a postupov, ktoré predstavujú diskrimináciu žien, vrátane tých, ktoré ospravedlňujú alebo podporujú rodovo podmienené násilie páchané na ženách.⁴²

Úroveň súdnictva

(c) Podľa článku 2 (d) a (f) a článku 5 (a), sú všetky zložky súdnej moci povinné zdržať sa akéhokoľvek konania alebo postupu, ktorý by diskriminoval ženy alebo predstavoval rodovo podmienené násilie páchané na ženách a striktné aplikovať všetky trestnoprávne ustanovenia, ktoré takéto násilie postihujú, aby zabezpečili, že všetky právne úkony v prípadoch, ktoré zahŕňajú obvinenia z rodovo podmieneného násilia páchaného na ženách prebehnú neustranne, spravodlivo a nebudú ovplyvnené rodovými stereotypmi alebo diskriminačnými interpretáciami právnych ustanovení, nevynímajúc medzinárodné právo.⁴³ Opieranie sa o predpojaté a stereotypné predstavy o tom, čo predstavuje rodovo podmienené násilie páchané na ženách, a ako by naň ženy mali reagovať a miera vyžadovania dôkazov na preukázanie násilia, môžu zasahovať do práv žien na rovnosť pred zákonom, na spravodlivý proces a účinne nápravné opatrenia v zmysle článku 2 a 15 dohovoru.⁴⁴

IV. Odporúčania

27. Výbor, stavajúc na Všeobecnom odporúčaní č. 19 a svojej nadväznej práci, nalieha na zmluvné štáty, aby posilnili implementáciu svojich záväzkov vo vzťahu k rodovo podmienenému násiliu páchanému na ženách, či už v rámci svojho územia alebo mimo neho. Výbor opätovne vyzýva zmluvné štáty, aby ratifikovali Opčný protokol dohovoru a aby prehodnotili zostávajúce výhrady k dohovoru a stiahli ich.

28. Výbor tiež odporúča zmluvným štátom, aby prijali nasledovné opatrenia v oblasti prevencie, ochrany, stíhania a potrestania, odškodňovania, zberu dát, monitorovania a medzinárodnej spolupráce s cieľom urýchliť elimináciu rodovo podmieneného násilia páchaného na ženách. Všetky opatrenia by sa primárne mali riadiť potrebami obetí/žien, ktoré zažili alebo zažívajú násilie, t.j. mali by vychádzať z princípu, že ženy sú nositeľkami práv, a mali by podporiť ich autonómiu a vlastné rozhodovanie, vrátane rešpektovania spôsobilosti dievčat rozhodovať o sebe, ktorá sa vyvíja s vekom. Na dôvažok, tieto opatrenia je potrebné nastavovať

⁴² Viď spojené Všeobecné odporúčanie č. 31/Všeobecný komentár č. 18.

⁴³ *Vertido v. Filipíny*, odsek 8.9 (b); *R.P.B. v. Filipíny*, odsek 8.3; a Všeobecné odporúčanie č. 33, odsek 18 (e), 26 a 29.

⁴⁴ Viď Všeobecné odporúčanie č. 33.

a implementovať v spolupráci so ženami zohľadňujúc osobitne situáciu žien, ktoré čelia prelínajúcim sa formám diskriminácie.

A. Všeobecné legislatívne opatrenie

29. Výbor odporúča zmluvným štátom implementovať nasledovné legislatívne opatrenia:

(a) Zabezpečiť, aby všetky formy rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách vo všetkých oblastiach života, ktoré predstavujú narušenie telesnej, sexuálnej a duševnej integrity žien, boli postavené mimo zákon a bezodkladne zaviesť alebo posilniť právne sankcie primerané vážnosti útokov a občianskoprávne opravné prostriedky;⁴⁵

(b) Zabezpečiť, aby všetky právne systémy, vrátane pluralitných právnych systémov chránili obeť/ženy ktoré zažívajú alebo zažili rodovo podmienené násillie a zabezpečili im prístup k spravodlivosti a k účinným prostriedkom nápravy v súlade s odporúčaniami uvedenými vo všeobecnom odporúčaní č. 33;

(c) Zrušiť všetky zákony a právne ustanovenia, vrátane zvykového práva, cirkevného práva a právnych systémov komunit pôvodného obyvateľstva, ktoré diskriminujú ženy a preto zachovávajú, podnecujú, podporujú, ospravedlňujú alebo tolerujú akékoľvek formy rodovo podmieneného násillia.⁴⁶ Obzvlášť je nutné zrušiť nasledovné ustanovenia:

(i) Ustanovenia, ktoré umožňujú, tolerujú alebo prehliadajú isté formy rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách, vrátane manželstiev detí,⁴⁷ vynútených manželstiev a iných škodlivých tradičných praktík, ďalej ustanovenia, ktoré umožňujú vykonať zdravotnícke procedúry ženám so zdravotným znevýhodnením bez ich informovaného súhlasu a ustanovenia, ktoré kriminalizujú interrupcie,⁴⁸ lesby, bisexuálne ženy alebo transrodové osoby, ženy živiace sa prostitúciou, cudzoložstvo, alebo akékoľvek iné ustanovenia, ktoré postihujú ženy nepomerne viac, vrátane tých, ktoré vedú k diskriminačnému uplatňovaniu trestu smrti u žien;⁴⁹

(ii) Diskriminačné pravidlá a procedúry týkajúce sa dokazovania, vrátane postupov, ktoré umožňujú zbaviť ženy osobnej slobody s cieľom ochrániť ich pred násillím, praktiky zamerané na "panenstvo," a obhajoby alebo poľahčujúce okolnosti vychádzajúce z kultúry, náboženstva alebo presvedčenia o privilegovanom postavení mužov. Medzi takéto postupy patrí napr. obhajoba tzv. "cti," či tradícia ospravedlnenia, odpustenie/omilostenie zo strany rodiny dotknutej

⁴⁵ Vid' poznámka č. 5.

⁴⁶ V zmysle odporúčaní vo Všeobecnom odporúčaní č. 33.

⁴⁷ Článok 16 (2) dohovoru; a spojené Všeobecné odporúčanie č. 31/Všeobecný komentár č. 18, odsek 42 a odsek 55 (f) ohľadom podmienok, za ktorých je možné za výnimočných okolností povoliť manželstvo pred dovŕšením 18. roku života.

⁴⁸ Pozri súhrn vyšetrovania ohľadom Filipín (CEDAW/C/OP.8/PHL/1); oznámenie č. 22/2009, *T.P.F. v. Peru*, stanovisko prijaté 17. októbra 2011; a Výbor OSN pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva, Všeobecný komentár č. 22.

⁴⁹ Výbor pripomína rezolúcie Valného zhromaždenia OSN 62/149, 63/168, 65/206, 67/176, 69/186 a 71/187, v ktorých Valné zhromaždenie vyzýva všetky štáty uplatňujúce trest smrti, aby prijali moratorium na popravy a smerovali k jeho zrušeniu.

obete/ženy, ktorá zažila násilie alebo následné dohodnuté manželstvo medzi páchatelom a jeho obeťou/ženou, ktorá zažila sexuálny útok. Zahŕňa to aj postupy vedúce k najkrutejším trestom, vrátane ukameňovania, bičovania a smrti, ktoré sa často udeľujú iba ženám, a súdne postupy, ktoré nezohľadňujú históriu rodovo podmieneného násillia a škodia tak ženám v pozícii obžalovaných;⁵⁰

(iii) Všetky zákony, ktoré ženy odrádzajú alebo im znemožňujú podať oznámenie v súvislosti s rodovo podmieneným násillím, ako napr. zákony o poručníctve, ktoré ženám odoberajú spôsobilosť na právne úkony alebo obmedzujú možnosti žien so zdravotným znevýhodnením svedčiť pred súdom, postupy vedúce k tzv. "ochrannej väzbe", reštriktívne imigračné zákony, ktoré odrádzajú ženy, vrátane tých, čo pracujú v domácnosti, od toho, aby takéto násilie nahlásili, a zákony, ktoré umožňujú dvojité zatknutie^C v prípadoch domáceho násillia alebo stíhanie žien po tom, čo bol páchatel zbavený obvinení;

(d) Preveriť rodovo neutrálne zákony a politiky s cieľom zabezpečiť, aby nevytvárali alebo nepodporovali existujúce nerovnosti a zrušiť ich alebo modifikovať, ak by to tak malo byť;⁵¹

(e) Zabezpečiť, aby sexuálne útoky, vrátane znásilnenia, boli zadefinované ako zločiny porušujúce právo na osobnú bezpečnosť a telesnú, sexuálnu a duševnú integritu,⁵² a aby definície sexuálnych zločinov, vrátane znásilnenia v manželstve, znásilnenia známym, či znásilnenia počas rande, vychádzali z absencie slobodne vyjadreného súhlasu a brali ohľad na donucovanie praktiky.⁵³ V prípade časových limitov by na prvom mieste mali byť záujmy a potreby obete/ženy, ktorá zažila násilie, a zároveň je nutné zohľadniť okolnosti, ktoré jej bránili nahlásiť kompetentným službám alebo orgánom zažité násilie.⁵⁴

B. Prevencia

30. Výbor odporúča zmluvným štátom implementovať nasledovné preventívne opatrenia:

(a) Prijatť a implementovať efektívne legislatívne a iné primerané preventívne opatrenia na riešenie základných príčin rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách, vrátane patriarchálnych postojov a stereotypov, nerovnosti v rodine a zanedbávania alebo popierania občianskych, politických, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv žien, a v neposlednom rade podporovať posilnenie, zastúpenie a hlasy žien;

(b) Pripraviť a implementovať efektívne opatrenia za aktívnej spolupráce všetkých relevantných subjektov, ako napr. zástupkyň a zástupcov ženských organizácií a marginalizovaných skupín žien a dievčat, s

⁵⁰ Vidť, medzi inými, záverečné zistenia nasledovných periodických správ zmluvných štátov: Afganistan (CEDAW/C/AFG/CO/1-2); Jordánsko (CEDAW/C/JOR/CO/6); Papua Nová Guinea (CEDAW/C/PNG/CO/3); a Juhoafrická republika (CEDAW/C/ZAF/CO/4); a správa *osobitného spravodajcu OSN pre mimosúdne, hromadné alebo svojvoľné popravy* (A/HRC/35/23).

⁵¹ Všeobecné odporúčanie č. 28, odsek 16.

⁵² Vidť *Vertido v. Filipíny*.

⁵³ Vidť *Vertido v. Filipíny* a *R.P.B. v. Filipíny*.

⁵⁴ Vidť *L.R. v. Moldavská republika* a všeobecné odporúčanie č. 33, odsek 51 (b). Je potrebné zohľadniť najmä situáciu dievčat, ktoré sú obeťami/zažili alebo zažívajú sexuálne násilie.

cieľom riešiť a odstrániť stereotypy, predsudky, zvyklosti a praktiky uvedené v článku 5 dohovoru, ktoré ospravedľujú alebo podporujú rodovo podmienené násilie páchané na ženách, a ktoré tvoria základ nerovnosti medzi ženami a mužmi. Tieto opatrenie by mali zahŕňať nasledovné:

(i) Zaradenie rodovej rovnosti do kurikúl na všetkých úrovniach vzdelávania, všetkých druhoch a typoch škôl, verejných i súkromných, od ranného detstva až po dospelosť a do programov zameraných na ľudskoprávny prístup. Takéto vzdelávanie by sa malo zamerať na stereotypné rodové role a podporovať hodnoty rodovej rovnosti a nediskriminácie, vrátane podpory nenásilných podôb maskulinity, a zabezpečiť vekovo primeranú sexuálnu výchovu pre dievčatá a chlapcov založenú na dôkazoch a vedecky presných a komplexných poznatkoch;

(ii) Programy na zvyšovanie povedomia, ktoré podporujú chápanie rodovo podmieneného násilia páchaného na ženách ako spoločensky neakceptovateľného a škodlivého fenoménu, a ktoré poskytujú informácie o dostupných legislatívnych nástrojoch na ochranu pred násilím a povzbudzujú ohlasovanie násilia a zaangažovanie sa okolia; ďalej programy, ktoré riešia stigmatizáciu obetí/žien, ktoré zažili alebo zažívajú násilie a búrajú všeobecne rozšírené obviňujúce presvedčenia, podľa ktorých sú ženy zodpovedné za svoju vlastnú bezpečnosť a za násilie, ktoré zažili alebo zažívajú. Tieto programy by sa mali zamerať na ženy a mužov zo všetkých vrstiev spoločnosti; na ľudí vo vzdelávacích inštitúciách, v zdravotníckych a sociálnych službách, v orgánoch činných v trestnom konaní a ďalších profesiách a na inštitúcie zapojené do prevencie násilia alebo ochrany pred násilím; vrátane tých na lokálnej úrovni; rovnako by mali byť zamerané na predstaviteľov a predstaviteľky náboženských a tradičných komunit; a na páchatel'ov akýchkoľvek foriem rodovo podmieneného násilia s cieľom predchádzať jeho opakovaniu;

(c) Pripraviť a implementovať účinné opatrenia na zaistenie bezpečnosti verejných priestranstiev, tak aby boli prístupne pre všetky ženy a dievčatá, vrátane opatrení, ktoré podporujú a posilňujú lokálne riešenia vypracované osobitne v spolupráci so ženami z miestnych komunit. Opatrenia by mali zabezpečiť okrem iného aj primeranú fyzickú infraštruktúru, vrátane osvetlenia mestských a vidieckych oblastí, a najmä škôl a ich okolia;

(d) Prijat' a implementovať účinné opatrenia, ktoré podporia médiá pri eliminácii diskriminácie žien a odstraňovaní škodlivého a stereotypného zobrazovanie žien a špecifických skupín žien, ako napr. obhajkyň ľudských práv žien, a to v rámci ich aktivít, praktík, výstupov ako aj v reklame, online produkcii a inej digitálnej tvorbe.. Opatrenia by mali zahrnúť nasledovné:

(i) podpora vytvárania alebo posilňovania sebaregulačných mechanizmov pre mediálnu tvorbu a inštitúcie, vrátane médií pôsobiacich online a sociálnych médií, s cieľom eliminovať rodové stereotypy o ženách a mužoch alebo špecifických skupinách žien a mužov, a riešiť prípady rodovo podmieneného násilia páchaného na ženách, ku ktorému by mohlo dochádzať v rámci mediálnych služieb a na rôznych mediálnych platformách;

(ii) usmernenia o vhodnom spôsobe spracovania správ o prípadoch rodovo podmieneného násilia páchaného na ženách;

(iii) vytvorenie alebo posilňovanie kapacít celoštátnych ľudskoprávných inštitúcií na monitoring alebo spracovanie sťažností týkajúcich sa rodovo diskriminačných obrazov v médiách alebo iných obsahov, ktoré spredmetňujú alebo ponížujú ženy, alebo ktoré podporujú násilné maskulinity;⁵⁵

(e) Poskytovať povinné, pravidelné a účinné vzdelávanie, tréningy a ďalšie aktivity zamerané na posilnenie kapacít sudcov a sudkýň, právnikov a právničiek, príslušníkov a príslušníčok orgánov činných v trestnom konaní, vrátane súdnych lekárov a lekárk, ďalej posilnenie kapacít zákonodarcov a zákonodarkýň, zdravotníckeho personálu,⁵⁶ nevynímajúc personál zabezpečujúci služby sexuálneho a reprodukčného zdravia a služby v oblasti prevencie a liečby sexuálne prenosných infekcií a HIV prevencie a liečby, ako aj všetkých ľudí pôsobiacich v školstve a sociálnych službách, vrátane tých, ktorí so ženami pracujú v inštitúciách akými sú napr. domovy sociálnych a opatrovateľských služieb, azylové centrá a väzenia,⁵⁷ s cieľom vybaviť ich potrebnými znalosťami a zručnosťami pre prevenciu a riešenie násilia páchaného na ženách. Vzdelávanie a tréningy tohto charakteru by mali pomáhať budovať nasledovné povedomie a poznanie:

(i) Ako rodové stereotypy a predsudky vedú k rodovo podmienenému násiliu páchanému na ženách a k neadekvátnym reakciám na toto násilie;⁵⁸

(ii) Trauma a jej dopady, ako aj dynamika moci, ktoré charakterizujú násilie v intímnych partnerských vzťahoch, ďalej rôzne situácie, v ktorých sa ocitli ženy zažívajúce rôzne formy rodovo podmieneného násilia, čo by malo zahŕňať aj prelínajúce sa formy diskriminácie postihujúce osobitné skupiny žien, ako aj spôsoby, akými je vhodné so ženami komunikovať v rámci ich praxe a eliminovať tak faktory, ktorými by prispievali k opätovnej viktimizácii žien a oslabovali by dôveru žien v štátne inštitúcie a predstaviteľov a predstaviteľky štátu;⁵⁹

(iii) Legislatíva a štátne inštitúcie venujúce sa rodovo podmienenému násiliu páchanému na ženách, právam obetí/žien, ktoré zažili alebo zažívajú násilie, medzinárodné štandardy a s nimi spojené mechanizmy a ich zodpovednosti v danom kontexte, čo by malo zahŕňať aj náležitú koordináciu a spoluprácu^D medzi rôznymi orgánmi, adekvátne zadokumentovanie prípadov násilia s patričným ohľadom na práva žien na súkromie, dôvernosť, a iba vtedy ak obeť/ ženy, ktoré zažili alebo

⁵⁵ Záverečné zistenia výboru k spojeným periodickým správam Chorvátska (CEDAW/C/HRV/CO/4-5).

⁵⁶ Vid' poznámka č. 5 a lekárske a politické usmernenia Svetovej zdravotníckej organizácie k riešeniu násilia v intímnych partnerských vzťahoch a sexuálneho násilia páchaného na ženách (2013).

⁵⁷ Vid' *Abramova v. Bielorusko*; oznámenie č. 53/2013, *A. v. Dánsko*, stanovisko prijaté 19. novembra 2015; a rezolúcia Valného zhromaždenia OSN č. 65/229 o pravidlách Organizácie spojených národov ohľadom zaobchádzania s väzenkyňami a pre neväzobné opatrenia pre páchatelky (Bangkokské pravidlá)

⁵⁸ Vid' medzi inými *Belousova v. Kazachstan*, *R.P.B. v. Filipíny*, *Jallow v. Bulharsko* a *L.R. v. Moldavská republika*

⁵⁹ Vid' *M.W. v. Dánsko*, *R.P.B. v. Filipíny*, *Jallow v. Bulharsko* a *Kell v. Kanada*.

zažívajú násilie poskytli informovaný a slobodne vyjadrený súhlas so spracovaním poskytnutých údajov;

(f) Podporovať prostredníctvom rôznych stimulov, modelov korporátnej spoločenskej zodpovednosti a iných mechanizmov zapojenie súkromného sektora, vrátane firiem a nadnárodných korporácií, do úsilia odstrániť všetky formy rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách a zlepšovať zodpovednosť súkromného sektora vo vzťahu k tomuto násilliu v rozsahu jeho pôsobnosti.⁶⁰ To by malo zahŕňať protokoly a postupy na riešenie všetkých foriem rodovo podmieneného násillia, ku ktorému môže na pracovisku dochádzať, alebo ktoré môže zasahovať pracujúce ženy, vrátane efektívnych a prístupných interných procedúr pre podávanie sťažností, využitie ktorých by nemalo vylučovať odvolanie sa aj na orgány činne v trestnom konaní. Protokoly a postupy by zároveň mali riešiť aj zamestnanecké práva obetí/ žien, ktoré zažili alebo zažívajú násilie.

C. Ochrana

31. Výbor odporúča zmluvným štátom realizovať nasledovné ochranné opatrenia:

(a) Prijatť a realizovať opatrenia, ktoré chránia alebo podporujú ženy, ktoré oznámili rodovo podmienené násilie, alebo chránia či podporujú svedkov a svedkyne rodovo podmieneného násillia, či už pred, počas alebo po skončení súdneho konania, a to prostredníctvom týchto opatrení:

(i) Ochrana ich súkromia a bezpečia v súlade so Všeobecným odporúčaním č. 33, čo zahŕňa aj rodovo citlivé súdne postupy a opatrenia, ktoré zohľadňujú práva obetí/žien, ktoré zažili alebo zažívajú násilie, svedkov i svedkýň, a obžalovaných na riadny súdny proces.

(ii) Zabezpečenie primeraných a prístupných ochranných mechanizmov predchádzajúcich ďalšiemu alebo potencionálnemu násilliu⁶¹ bez toho, aby sa od obetí/ žien, ktoré zažili alebo zažívajú násilie vyžadovalo iniciovanie právnych krokov, a to vrátane takých mechanizmov, ktoré umožnia prekonať komunikačné bariéry aj ženám so zdravotným znevýhodnením. Tieto mechanizmy by mali obsiahnuť aj odhad bezprostredného rizika a ochranu, ktorá zahŕňa široké spektrum účinných opatrení, a tam kde je to vhodné, vydať a monitorovať neodkladné opatrenia typu zákaz priblíženia, vykázanie z obydli, či iný obmedzujúci príkaz na ochranu obe, vrátane zavedenia primeraných trestov za nedodržiavanie týchto zákazov. Ochranné opatrenia by nemali obetiam/ženám, ktoré zažili alebo zažívajú násilie, prinášať neprimeranú finančnú, byrokratickú či osobnú záťaž. Práva či nároky páchatel'ov alebo podozrivých páchatel'ov počas a po skončení súdneho konania, vrátane práva na majetok, súkromie, opatrovníctvo deti, kontakt a návštevy, by sa mali posudzovať s ohľadom na ľudské práva detí a žien, osobitne s ohľadom na ich práva na život a telesnú,

⁶⁰ Všeobecné odporúčanie č. 28, odsek 28. Vidť "Hlavné zásady v oblasti podnikania a ľudských práv: Implementácia koncepcie OSN 'Ochrana, rešpekt a náprava' (A/HRC/17/31).

⁶¹ Napríklad ochranné opatrenia v niektorých krajinách umožňujú udeliť zákaz vycestovania, ak hrozí riziko, že osoba by mohla čeliť mrzačeniu ženských pohlavných orgánov.

sexuálnu a duševnú integritu, a rozhodovanie sa musí riadiť zásadou najlepšieho záujmu dieťaťa;⁶²

(iii) Zabezpečenie prístupu k finančnej pomoci, bezplatnej či cenovo dostupnej právnej pomoci,⁶³ k zdravotníckym, psychologickým a poradenským službám,⁶⁴ k vzdelaniu, cenovo dostupnému bývaniu, pôde, službám starostlivosti o deti, možnostiam ďalšieho vzdelávania a pracovným príležitostiam, a to ako pre ženy, ktoré zažili alebo zažívajú násilie, tak aj pre ich rodinných príslušníkov a príslušníčky. Zdravotnícke služby by mali byť citlivé na problematiku traumy a poskytovať včasné a komplexné služby v oblasti duševného, sexuálneho a reprodukčného zdravia,⁶⁵ vrátane poskytovania núdzovej antikoncepcie a post-expozickej profylaxie proti HIV. Štáty by mali zabezpečiť špecializované podporné služby, ako napr. bezplatné non-stop telefonické linky a dostatočný počet bezpečných a primerane vybavených krízových, podporných a referenčných centier^E a vhodných bezpečných ženských domov pre ženy, ich deti a ostatných členov a členky rodiny, podľa potreby;⁶⁶

(iv) Zabezpečenie ochranných a podporných opatrení vo vzťahu k rodovo podmienenému násiliu pre ženy umiestnené v inštitúciách, vrátane domovov sociálnych a opatrovateľských, azylových centier a väzenských zariadení, resp. ústavov na výkon väzby a trestov odňatia slobody;⁶⁷

(v) Vytvorenie a implementácia vhodných multisektorových referenčných mechanizmov^F s cieľom zaistiť efektívny prístup ku komplexným službám pre obeť takého násillia v spolupráci a za aktívnej spolupráci mimovládnych ženských organizácií;

(b) Zabezpečiť, aby všetky súdne konania, ochranné i podporné opatrenia a služby určené pre obeť/ženy, ktoré zažili alebo zažívajú násilie, rešpektovali a posilňovali ich autonómiu. Zároveň by mali byť prístupné pre všetky ženy, najmä tie, ktoré čelia prelínajúcim sa formám diskriminácie, mali by brať ohľad na osobitné potreby ich detí a iných závislých osôb,⁶⁸ mali by byť dostupné v celom štáte a poskytované bez ohľadu na pobytový status a schopnosť či ochotu spolupracovať v rámci súdneho konania proti podozrivému páchatel'ovi.⁶⁹ Štáty by zároveň mali rešpektovať zásadu zákazu vyhostenia;⁷⁰

(c) Riešiť faktory, ktoré zvyšujú riziko, ženy budú čeliť závažných foriem rodovo podmieneného násillia, akými sú napr. ľahká dostupnosť a

⁶² *Yildirim v. Rakúsko, Goekce v. Rakúsko, González Carreño v. Španielsko, M.W. v. Dánsko a Jallow v. Bulharsko.*

⁶³ Všeobecné odporúčanie č. 33, odsek 37, a Všeobecné odporúčanie č. 28, odsek 34; viď taktiež *Kell v. Kanada, Vertido v. Filipíny, S.V.P. v. Bulharsko a L.R. v. Moldavská republika*, medzi inými.

⁶⁴ Všeobecné odporúčanie č. 33, odsek 16.

⁶⁵ Výbor OSN pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva, všeobecný komentár č. 22.

⁶⁶ Viď spojené Všeobecné odporúčanie č. 31/ Všeobecný komentár č. 18.

⁶⁷ Viď poznámka č. 54.

⁶⁸ *R.P.B. v. Filipíny, Jallow v. Bulharsko a V.K. v. Bulharsko.*

⁶⁹ Všeobecné odporúčanie č. 33, odsek 10.

⁷⁰ V súlade s Dohovorom o právnom postavení utečencov z roku 1951 a Dohovorom proti mučeniu. Viď všeobecné odporúčanie č. 32 a *A. v. Dánsko.*

prístupnosť strelných zbraní vrátane ich exportu,⁷¹ vysoká miera kriminality a pretrvávajúca beztretnosť, ktoré sa stupňujú v čase ozbrojených konfliktov alebo zhoršujúcej sa bezpečnostnej situácie.⁷² Je potrebné vyvinúť úsilie na kontrolu dostupnosti a prístupnosti kyselín a iných látok, ktoré sa používajú pri útokoch na ženy;

(d) Vypracovať a šíriť prístupné informácie o právnych nástrojoch a zdrojoch sociálnej pomoci, vrátane odškodnení určených pre obeť/ ženy, ktoré zažili alebo zažívajú násilie, a to prostredníctvom rôznych dostupných mediálnych kanálov a v rámci miestnych komunít, s cieľom osloviť ženy, obzvlášť tie, ktoré čelia prelínajúcim sa formám diskriminácie ako napr. ženy, ktoré majú zdravotné znevýhodnenia, negramotné ženy, alebo ženy, ktoré neovládajú úradné jazyky danej krajiny, alebo majú v tomto ohľade limitované jazykové zručnosti.

D. Stíhanie a trestanie

32. Výbor odporúča zmluvným štátom realizovať nasledovné opatrenia vo vzťahu k stíhaniu a trestaniu rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách:

(a) Zaisťiť efektívny prístup obetí k súdom a tribunálom, ako aj to, aby orgány náležite riešili všetky prípady rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách, vrátane primeraného využillia trestného práva a tam, kde je to vhodné aj stíhanie z úradnej povinnosti s cieľom priviesť podozrivých páchatel'ov pred súd a zaisťiť spravodlivý, nestranný, rýchly proces bez zbytočných prieťahov a udeliť adekvátny trest.⁷³ Obete/ ženy, ktoré zažili alebo zažívajú násilie by nemali znášať súvisiace poplatky či súdne trovy;⁷⁴

(b) Zabezpečiť, aby prípady rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách neboli povinne postúpené na alternatívne riešenie sporov, vrátane nástrojov mediácie a zmierovacieho konania.⁷⁵ Používanie takýchto postupov je nutné striktnie regulovať a mali by sa dovoliť iba v prípadoch, ak špeciálny tím najprv zhodnotí situáciu a uistí sa, že žena dáva slobodný a informovaný súhlas pre takýto postup, a že nič neindikuje, že obeť/žena, ktorá zažila alebo zažíva násilie a členom a členkám jej rodiny hrozí ďalšie nebezpečenstvo. Postupy by mali posilňovať obeť/ženy, ktoré zažili alebo zažívajú násilie a mali by ich zabezpečovať profesionáli a profesionálky špeciálne vyškolené v tom, aby cháпали rodovo podmienené násilie páchané na ženách a vedeli primerane intervenovať v takýchto prípadoch, s cieľom poskytnúť adekvátnu ochranu práv žien a detí a zabezpečiť, že intervencie sa

⁷¹ Vid' článok 7 (4) Zmluvy o obchode so zbraňami. Pozri tiež záverečné zistenia výboru k nasledovným periodickým správam zmluvných štátov: Pakistan (CEDAW/C/PAK/CO/4); Konžská demokratická republika (CEDAW/C/COD/CO/6-7); Francúzsko (CEDAW/C/FRA/CO/7-8); Švajčiarsko (CEDAW/C/CHE/CO/4-5); a Nemecko (CEDAW/C/DEU/CO/7-8); a Všeobecné odporúčanie Rady OSN pre ľudské práva č. 35 (2014) k článku 9 o práve na slobodu a osobnú bezpečnosť, odsek 9.

⁷² Všeobecné odporúčanie č. 30.

⁷³ Vid', medzi inými, *Vertido v. Filipíny, S. V. P. v. Bulharsko a L.R. v. Moldavská republika*.

⁷⁴ Všeobecné odporúčanie č. 33, odsek 17 (a).

⁷⁵ Ako je uvedené vo Všeobecnom odporúčaní č. 33, odsek 58 (c).

realizujú bez toho, aby posilňovali stereotypy o ženách alebo, aby ženy sekundárne viktimizovali. Postupy alternatívneho riešenia sporov by nemali predstavovať pre ženy prekážku pri prístupe k formálnej spravodlivosti.

E. Odškodnenia

33. Výbor odporúča zmluvným štátom implementovať nasledovné opatrenia vo vzťahu k odškodneniam:

(a) Zabezpečiť efektívne odškodnenia pre obeť/ženy, ktoré zažili alebo zažívajú rodovo podmienené násilie. Odškodnenia by mali zahŕňať rôzne opatrenia, ako napr. finančné odškodnenie zahŕňajúce aj služby sexuálneho, reprodukčného a duševného zdravia, aby sa im umožnilo úplne zotavenie, ďalej zadostučinenie a záruky, že sa násilie nebude opakovať, v súlade s Všeobecným odporúčaním č. 28, Všeobecným odporúčaním, č. 30 a Všeobecným odporúčaním č. 33. Odškodnenie by malo byť adekvátne, priznané promptne, komplexné a primerané závažnosti za spôsobenú škodu a ublíženie;⁷⁶

(b) Zabezpečiť osobitné fondy pre odškodnenia obetí násilia páchaného na ženách, alebo vyhradiť alokácie v rámci existujúcich fondov, vrátane prechodných mechanizmov spravodlivosti. Zmluvné štáty by mali implementovať schémy administratívneho odškodného bez toho, aby boli dotknuté práva obetí/žien, ktoré zažili alebo zažívajú násilie na súdne opravné prostriedky, a navrhnúť transformatívne programy odškodného tak, aby pomohli riešiť diskrimináciu alebo znevýhodnené postavenie, ktoré spôsobili alebo významne prispeli k násiliu, zohľadňujúc individuálne, inštitucionálne aj štrukturálne aspekty. Prioritou by mali byť slobodná vôľa, priania, rozhodovanie, bezpečie, dôstojnosť a integrita obetí/žien, ktoré zažili alebo zažívajú násilie.

F. Koordinácia, monitorovanie a zber dát

34. Výbor odporúča zmluvným štátom implementovať nasledovné opatrenia s ohľadom na koordináciu, monitorovanie a zber údajov vo vzťahu k rodovo podmienenému násiliu páchanému na ženách:

(a) Všetky legislatívne opatrenia, politiky a programy vyhodnocovať a vypracovávať v spolupráci s organizáciami občianskeho sektora, najmä ženskými organizáciami, vrátane tých, ktoré zastupujú ženy vystavené prelínajúcim sa formám diskriminácie. Zmluvné štáty by mali podporovať spoluprácu všetkých úrovní a zložiek systému spravodlivosti s organizáciami zameranými na podporu a ochranu obetí/žien, ktoré zažili alebo zažívajú rodovo podmienené násilie, zohľadňujúc tak ich stanoviská a expertízu.⁷⁷ Zmluvné štáty by mali podporovať prácu ľudskoprávných organizácií a ženských mimovládnych organizácií;⁷⁸

(b) Vytvoriť systém pravidelného zberu štatistických dát, analýz a zverejňovania počtu sťažností o všetkých formách rodovo podmieneného násilia páchaného na ženách, vrátane násilia, ku ktorému dochádza

⁷⁶ Vid' poznámka č. 5 a Všeobecné odporúčanie č. 33, odsek 19.

⁷⁷ *Yildirim v. Rakúsko a Goekce (po smrti) v. Rakúsko*.

⁷⁸ Všeobecné odporúčanie č. 28, odsek 36.

prostredníctvom moderných technológií, ďalej počtu a typu neodkladných opatrení vydaných na ochranu obeť, podielu zamietnutých alebo stiahnutých trestných oznámení, stíhaní aj usvedčení a času, ktorý bol potrebný na vyriešenie jednotlivých prípadov. Systém by mal obsahovať aj informácie o udelených trestoch pre usvedčených páchatel'ov a odškodneniach a kompenzáciách, ktoré boli priznané obeť/ženám, ktoré zažili alebo zažívajú násilie. Všetky dáta by mali byť členené podľa typu násilia, vzťahu medzi obeťou a páchatel'om, s ohľadom na možné prelínajúce sa formy diskriminácie a prípadne podľa ďalších relevantných sociodemografických charakteristík, vrátane veku obeť. Analýza dát by mala umožniť identifikovať zlyhania v zabezpečovaní ochrany, čo by malo poslúžiť k zlepšeniu a rozširovaniu ochranných opatrení, ktoré by mali, ak je to potrebné, zahŕňať aj vytvorenie orgánov na monitorovanie zberu administratívnych dát o rodovo podmienených vraždách žien, označovaných tiež ako femicídy, ako aj pokusov o zabitie žien;

(c) Podniknúť alebo podporiť prieskumy, výskumné programy a štúdie o rodovo podmienenom násilí páchanom na ženách s cieľom odhadnúť prevalenciu rodovo podmieneného násilia páchaného na ženách a zhodnotiť spoločenské a kultúrne presvedčenia, ktoré zhoršujú takéto násilie a formujú rodové vzťahy. Štúdie a prieskumy by mali zohľadniť aj prelínajúce sa formy diskriminácie, a to na základe princípu sebaidentifikácie;

(d) Uistiť sa, že proces zberu a spracovávania dát o rodovo podmienenom násilí páchanom na ženách je v súlade s medzinárodnými štandardmi⁷⁹ a usmerneniami, vrátane legislatívy o ochrane dát. Zber a používanie dát a štatistík by malo byť v súlade s prijatými medzinárodnými pravidlami na ochranu ľudských práv a základných slobôd a etických princípov;

(e) Ustanoviť mechanizmus alebo inštitúciu, alebo poveriť existujúci mechanizmus či inštitúciu, aby pravidelne koordinovali, monitorovali a vyhodnocovali celoštátnu, regionálnu a lokálnu implementáciu a efektívnosť opatrení na prevenciu a odstránenie všetkých foriem rodovo podmieneného násilia páchaného na ženách, vrátane opatrení, ktoré sú odporúčané v tomto odporúčaní a v medzinárodných štandardoch a usmerneniach;

(f) Vyčleniť primerané ľudské a finančné zdroje na celoštátnej, regionálnej a lokálnej úrovni s cieľom efektívne implementovať zákony a politiky v oblasti prevencie všetkých foriem rodovo podmieneného násilia páchaného na ženách, zabezpečenia ochrany a podpory obeť/žien, ktoré zažili alebo zažívajú násilie, vyšetovania prípadov, stíhania páchatel'ov a poskytovania odškodnenia obeť/ženám, ktoré zažili alebo zažívajú násilie, vrátane zdrojov na podporu ženských organizácií.

G. Medzinárodná spolupráca

35. Výbor odporúča zmluvným štátom implementovať nasledovné opatrenia na podporu medzinárodnej spolupráce v oblasti boja proti rodovo podmienenému násilíu páchanému na ženách,

⁷⁹ Rezolúcia Valného zhromaždenia OSN 68/261 o základných zásadách oficiálnej štatistiky.

(a) Ak je to potrebné vyhľadávať podporu externých zdrojov, ako napr. špecializovaných agentúr Organizácie spojených národov, medzinárodnej komunity a u občianskej spoločnosti, s cieľom naplniť ľudskoprávne záväzky vypracovaním a implementovaním všetkých vhodných opatrení potrebných na odstránenie a riešenie rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách,⁸⁰ berúc ohľad najmä na vyvíjajúci sa medzinárodný kontext a zvyšujúcu sa mieru nadnárodnej povahy tohto násillia, vrátane násillia, ku ktorému dochádza prostredníctvom moderných technológií a v rámci extrateritoriálnych operácií domácich nešťátnych subjektov.⁸¹ Zmluvné štáty by mali naliehať na podnikateľské subjekty, ktoré majú pod svojou sférou vplyvu, aby štátom, v ktorých tieto subjekty operujú, pomohli naplniť právo žien na život bez násillia;

(b) Postaviť do popredia plnenie relevantných cieľov v oblasti trvalo udržateľného rozvoja, osobitne Cieľa č. 5 – dosiahnuť rodovú rovnosť a posilnenie všetkých žien a dievčat, Cieľa č. 16 – podporiť mierové a inkluzívne spoločenstvá pre trvalo udržateľný rozvoj, zabezpečiť prístup k spravodlivosti a budovať efektívne, zodpovedné a inkluzívne inštitúcie na všetkých úrovniach; ďalej podporovať celoštátne plány na implementáciu všetkých cieľov rodovo citlivým spôsobom v súlade s odsúhlasenými závermi 60. zasadnutia Komisie OSN pre postavenie žien o posilňovaní žien v prepojení na trvalo udržateľný rozvoj umožňujúc tak zmysluplnú spoluúčasť občianskej spoločnosti a ženských organizácii na implementácii týchto Cieľov a následných procesov, a posilniť medzinárodnú podporu a spoluprácu pri zdieľaní poznatkov a pri efektívnom a cielenom budovaní kapacít.⁸²

Poznámky predkladateľky a editorky:

^A Závazný právny výklad.

^B V pôvodnom texte použil výbor označenie „intersecting forms of discrimination.“ S ohľadom na Všeobecný komentár č. 3 (2016) ku ženám a dievčatám so zdravotným postihnutím prijatý Výborom OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím, ktorý rozlišuje medzi pojmami „viacnásobná diskriminácia“ v originály *multiple discrimination* a „prelínajúca sa diskriminácia“ v originály *intersectional discrimination*, sme sa rozhodli použiť preklad „prelínajúce sa formy diskriminácie“ a poukázať tak na to, že ide o situácie, kedy viacero dôvodov diskriminácie pôsobí nielen súčasne ale sa vzájomne aj umocňujú a sú seba neoddeliteľné. V konečnom dôsledku žena vystavená prelínajúcim sa formám diskriminácie čelí komplexnej diskriminačnej situácii, ktorú nie je možné uchopiť ani riešiť tým, že sa zameriame na jednotlivé faktory osobitne.

^C Ide o postupy uplatňované v niektorých krajinách, ktoré umožňujú polícii zaistiť obidve strany hláseného incidentu. V prípade intímneho (domáceho násillia) násillia tak polícia zaistí nielen páchatel'a ale aj ženu, ktorá zažíva násillie.

^D Pôvodný text uvádza tzv. referrals, ktoré predstavujú osobitnú formu spolupráce, kedy inštitúcia odporučí klientke adekvátnu odbornú pomoc v inej relevantnej inštitúcii.

^E V orig. „support and referral centres“. Referenčné centrá predstavujú typ centra, kde klientka v prípade potreby získa odporúčania na ďalšie služby a inštitúcie, ktoré tieto profesionálne služby poskytujú. Klientke také centrum uľahčuje zorientovať sa v sieti poskytovateľov a poskytovateľiek služieb, ktoré by mohla vo svojej situácii potrebovať. Cieľom je zabezpečiť komplexnú, koordinovanú a profesionálnu pomoc a podporu.

^F Podobne ako v predošlej poznámke, multisektorové referenčné mechanizmy majú zaistiť, aby klientky v rámci komplexnej podpory dostali adekvátne odporúčania na služby a postupy, ktoré by chceli / mohli chcieť využiť v systéme ochrany a pomoci pre ženy, ktoré zažili alebo zažívajú rodovo podmienené násillie.

⁸⁰ Všeobecné odporúčanie č. 28, odsek 29, a všeobecné odporúčanie č. 33, odseky 38 a 39.

⁸¹ Všeobecné odporúčanie č. 34, odsek 13.

⁸² Rezolúcia Valného zhromaždenia OSN 70/1 s názvom „Transformácia nášho sveta: Agenda 2030 pre trvalo udržateľný rozvoj“.